

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESLIETU MINISTRIJA

Brīvības bulvāri 36, Rīgā, LV-1536. Tālrunis: 67036801, 67036716, 67036721
Fakss: 67210823, 67285575; e-pasts: tm.kanceleja@tm.gov.lv

Rīgā

Nr. _____

Valsts kancelejai

Viedoklis par funkciju audita gala ziņojuma projektu

Saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 24. februāra sēdes protokola Nr. 14 3. § „Par Ministru kabineta rīkojuma projektu „Funkciju audita plāns 2009. gada pirmajam pusgadam”” 1.3. punktu noteikts, ka Valsts tiesu ekspertīžu birojā (turpmāk – VTEB) un funkcionāli saistītās iestādēs – Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldē (turpmāk – VPKP) un Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centrā (turpmāk – VTMEC) – ir veikts funkcionālais audits. Par minētā funkcionālā audita gala ziņojuma projektu (turpmāk – funkciju audits) Tieslietu ministrija sniedz šādu viedokli.

Katrai fiziskai un juridiskai personai ir tiesības uz savu aizskarto un apstrīdēto tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Personai, kura griezusies tiesā, ir tiesības uz tās lietas izskatīšanu tiesā procesuālajos likumos noteiktajā kārtībā. Lai šos uzdevumus sekmīgi atrisinātu ir jāpierāda lietas faktiskie apstākļi. Visi šie apstākļi ir jānoskaidro objektīvi patiesi un vispusīgi. Pierādīšanas process sastāv no pierādījumu savākšanas, procesuālās nostiprināšanas, pārbaudes un novērtēšanas. Pierādījumi tiesvedībā ir noteiktā kārtībā konstatētie fakti, kurus novērtējot, var izdarīt pareizus secinājumus par nezināmiem meklējamiem faktiem. Šos faktus var konstatēt ar liecinieku un cietušo liecībām, apsūdzētā liecībām un citu procesa dalībnieku liecībām, eksperta atzinumu, lietiskiem pierādījumiem un citiem dokumentiem. Tas nozīmē, ka viens no pieļautajiem pierādīšanas līdzekļiem tiesvedībā ir eksperta atzinums un tas ieņem aizvien nozīmīgāku lomu kriminālprocesā, civilprocesā un administratīvajā procesā.

Tā kā tiesu ekspertīze ir tiesu sistēmas neatņemama sastāvdaļa, tad tiesu ekspertīzē radītajiem pierādījumiem jābūt objektīviem un radītiem patiesības noskaidrošanai, nevis tikai apsūdzības izvirzīšanai. Bez tam ļoti būtiska ir izmeklēšanas un ekspertīzes funkciju nošķiršana, jo ekspertiestādes atrašanās vienā sistēmā ar izmeklēšanu rada sabiedrībā bažas par izmeklēšanas nodrošināšanu ar objektīviem pierādījumiem. Norādām, ka, lai nošķirtu izmeklēšanas un ekspertīzes funkciju, ekspertiestāde ir jāatdala no Valsts policijas, kas veic notikuma vietas apskates ar mērķi izņemt un procesuāli nostiprināt pēdas un lietiskos pierādījumus.

Attiecībā uz funkciju audita 6. un 10. ieteikumu norādām, ka vispirms būtu jānodala divas funkcijas, ko veic VPKP: ekspertīzes veikšana un pierādījumu izņemšana. Attiecībā uz pierādījumu izņemšanu Tieslietu ministrija uzskata, ka šo funkciju jāatstāj VPKP kompetencē, jo notikuma vietā pēdas un lietiskos pierādījumus nav jāizņem ekspertam, bet gan Valsts policijas darbiniekam, kuram ir padziļinātas zināšanas par pēdu izņemšanu un to izpēti iespējām. Minētās personas kriminālprocesā varētu iesaistīt kā

izmeklēšanas grupas dalībniekus (Kriminālprocesa likuma 30. pants) vai kā procesuālo uzdevumu izpildītājus (Kriminālprocesa likuma 32. pants).

Savukārt attiecībā uz ekspertīžu veikšanu Tieslietu ministrija norāda, ka atbalsta funkciju audita ieteikumu apvienot vienā ekspertīžu iestādē, bet kategoriski iebilst Iekšlietu ministrijas padotībai, jo ir jānošķir izmeklēšanas un ekspertīzes funkcijas. Ja tiek pieņemts lēmums par vienas valsts tiesu ekspertīžu iestādes izveidošanu, tad šī iestāde jāveido, par pamatu ņemot jau kādu no esošajām valsts tiesu ekspertīžu iestādēm. Pamatojoties uz Valsts pārvaldes iekārtas likumu, valstī ir tikai divas šāda veida iestādes – VTEB un VTMEC, jo Valsts policijas Kriminālistikas pārvalde ir Valsts policijas struktūrvienība. Papildus informējam, ka, lai nodrošinātu ekspertīzes procesa kvalitātes kontroli, izmantoto metožu atbilstību starptautiskajiem standartiem, eksperta atzinuma kā pierādījuma atzīšanu citās Eiropas savienības valstīs, kā arī atsevišķu ekspertīzēm nepieciešamo analīžu veikšanu kaimiņvalstīs un uzticamu datu apmaiņu, ekspertiestādēm ir jābūt akreditētām atbilstoši standarta ISO 17025:2005 prasībām. Norādām, ka akreditētas ir tikai VTEB un VPKP. Ja par izveidojamās iestādes pamatu būs VTEB, tad ir iespējams saglabāt gan iestādes akreditāciju, gan akreditētās jomas (šķiedru izpētes joma, rokrakstu ekspertīze un pirkstu pēdu ekspertīze) līdz 2012. gada jūnijam, pievienojot DNS jomu, kas ir akreditēta VPKP. Pretējā gadījumā, radot jaunu iestādi, ir jāveic iestādes un minēto jomu atkārtota akreditācija, kas prasa papildus finanšu resursu ieguldījumu.

Attiecībā uz argumentiem par reģionālajām struktūrvienībām, telpu un transporta resursiem, kas Iekšlietu ministrijai ir pieejami visā Latvijas teritorijā, norādām, ka ekspertīzes funkciju veikšanai šie faktori nav būtiski un nekādā gadījumā nepamato ekspertīžu centra padotību nodot Iekšlietu ministrijai, jo reģionālais izvietojums svarīgs tikai pierādījumu vākšanas funkcijas nodrošināšanai, kas arī turpmāk būtu nosakāma kā VPKP kompetence.

Papildus norādām, ka VTEB ievieš Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta individuālo projektu, kas noslēgsies 2009. gada 30. novembrī (turpmāk – projekts). Projektiem, kam ir piešķirts Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta līdzfinansējums, jābūt ilgtspējīgiem, līdz ar to projektam kopumā jābūt orientētam uz ilgtspējīgas attīstības veicināšanu. Tas sevī ietver arī tādas ilgtspējas aspektus, kas attiecas uz projekta darbības nodrošināšanu un uzturēšanu pēc tā ieviešanas, kā arī potenciālu projekta turpmāku replicēšanu. Noslēdzot līgumu, VTEB ir apņēmis nodrošināt projekta ietvaros iegādātā aprīkojuma apdrošināšanu pret zaudējumiem (piemēram, ugunsgrēka, zādzības un citos gadījumos) gan projekta īstenošanas laikā, gan arī vismaz piecus gadus pēc projekta noslēguma pārskata apstiprināšanas. Bez tam, VTEB ir jānodrošina projekta ietvaros iepirktā aprīkojuma uzturēšana darba kārtībā un izmantošana projekta mērķiem gan projekta īstenošanas laikā, gan piecus gadus pēc projekta noslēguma pārskata apstiprināšanas.

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Ministru kabineta 2003. gada 29. aprīļa noteikumu Nr. 243 „Tieslietu ministrijas nolikums” (turpmāk – nolikums) 5.2.1. un 5.12. apakšpunktu Tieslietu ministrija izstrādā un īsteno valsts politiku tiesu sistēmas un tiesu ekspertīzes sistēmas jomā. Nevienai citai ministrijai saskaņā ar pastāvošajiem normatīvajiem aktiem šī funkcija nav uzdots.

Norādām, ka arī tādās valstīs kā Zviedrija un Nīderlande veiksmīgi darbojas sistēma, kurā Tieslietu ministrijas padotībā atrodas viena ekspertiestāde, kas nodrošina

veiksmīgu un efektīvu sadarbību ar policiju (inspektoriem kriminālistiem). Lai objektīvi izvērtētu tālākās ekspertīžu sistēmas attīstību, ļoti vēlams būtu uzklaut šo valstu ekspertu viedokli, vai arī veikt konsultācijas ar Igaunijas Tieslietu ministriju, kas šāda veida sistēmu ieviesa ar 2009. gada 1. janvāri.

Informējam, ka VTEB laboratoriju un darba kabinetu izveidošanai 1970 m² platībā, atbilstoši laboratoriju prasībām, TM ir ieguldījusi vairāk kā Ls 650 000. Laboratorijās ir nodrošināts nepieciešamais mikroklimats iekārtām un tās ir aprīkotas ar modernām iekārtām (projekta ietvaros). Šobrīd, veidojot vienotu ekspertiestādi, būtu jāizvērtē arī finansiāla rakstura aspekti. Ierosinām izskatīt iespējamību pārņemt no Aizsardzības ministrijas visu VTEB izmantoto ēku (šobrīd VTEB aizņem gandrīz 2/3 no 4 stāvu ēkas) un risināt jautājumu par tās turpmāko pārveidošanu tiesu ekspertīžu vajadzībām. Papildus norādām, ka bez VTEB Hospitāļu ielas 55, Rīgā, teritorijā atrodas arī SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs” Narkoloģijas nodaļa un Aizsardzības ministrijas NBS Rekrutēšanas un atlases centrs. Pārējās telpas tiek iznomātas firmām. Hospitāļu ielas 55, Rīgā, teritorija ir pietiekamā attālumā no iekārtu darbību nelabvēlīgi ietekmējošās pilsētas satiksmes, bet tajā pat laikā ir ērta piebraukšanai lietisko pierādījumu nogādāšanai uz ekspertīzi.

Vēršam uzmanību, ka VTEB jau no 1997. gada pārstāv valsti Eiropas tiesu ekspertiestāžu asociācijā, katru gadu maksājot biedra naudu Ls 1400. Atrašanās šajā organizācijās ne tikai ļauj celt ekspertu kvalifikāciju, ieviest jaunas metodes ekspertīžu veikšanā un piesaistīt ārvalstu kolēģus sarežģītu ekspertīžu veikšanā, bet arī nodrošina tiesu ekspertīzes līmeņa atbilstību Eiropas ekspertiestāžu prasībām.

Tā kā ekspertiestādēs kā eksperti šobrīd strādā policisti, robežsargi, ārsti un civildienesta ierēdņi, ierosinām papildināt funkciju audita ziņojuma projektu, nosakot ekspertu statusu un vienotas darba apmaksas sistēmas nepieciešamību.

Ar cieņu,

valsts sekretārs

M.Lazdovskis